

(p. 46, visai nauja kalbotyroje) = į *Tėlšius* (3), *Skúodaq* (p. 46) = *Skuōdaq*, *Dūkšto* (p. 59, 291) (vns. kilm.) = *Dūkšto*, *Brūnaviškis* (p. 102) = *Brūnava* (1).

Ir šiaip kirčiai labai svyruoja, pvz.: *tėvas* (2x, p. 35) = *tėvas* (3), *túoj* (p. 41) = *tuōj*, *kýla* (p. 50) = *kýla*, *válgiui* (p. 54) = *val̃giui*, *šėlti* (p. 54) = *šėlti*, *plienas* (p. 56) = *pliēnas*, *púotq* (p. 56) = *puōtq*, *kíemas* (p. 56) = *kiēmas*, *býra* (p. 66) = *býra*, *negiēst* (p. 101) = *negíesta*, t. y. negieda, *avíets* (p. 101) = *avietės* (atitrauktas kirtis), *túkart* (p. 106) = *tākart*, *salýklq* (p. 106) = *salýklq*, *valnīste.* = *valnīste.* (p. 122), *bēkt* (p. 274) = *bēgt*, *bég'ō* – p. 281 (= *b'ęg'ó*), *žiemō* – p. 281 (= *ž'iemó*). Suprantama, dar prof. J. Balčikonio mokyti buvom, kad rytų lietuviai sunkiai skiria priegaides, kai kirčiuojami pagrindiniu kirčiu dvibalsiai *ie*, *uo*, ilgieji balsiai *ę*, *o*, *i*, *u*, tai visai nenuostabu, ir mokslinė redaktorė L. Grumadienė (dabar Kalėdienė) to negirdi, yra visai betarmė, net su žargono kvapeliu. Tokia yra dabar mūsų kalbotyros padėtis. Seniau, J. Balčikonio laikais, betarmių žmonių stengdavosi į LKŽ ir Institutą apskritai nepriimti. Gal todėl ir K. Vosylytės *Kupiškio tarmės žodyne* šiuo atveju žymima tik kirčio vieta (nors yra ir abejotinų dalykų).

Naujiena mūsų tarmėtyroje paskelbtas būsimąjo laiko vns. pirmojo skiemens *-siu* galūnės kietinimas *dúosu*, *nesižanysu* – p. 274 (ar ne kitas čia darybinis formantas, pagal akad. Z. Zinkevičių) – čia net problema, girdima Z_T, B_{RT}, P_{JV}, girdėta P_{RL}, Tóvéje, prie Labguvės, dideliuose Žemaičių tarmės plotuose ir pan. Atidumo trūksta knygoje, nors tu ką daryk, nors knyga labai reikalinga: už Lietuvos ribų vieni palikti lietuviai, užmirštami Lietuvos, pereina į kitus etnosus energingai (gerai, kad dr. M. Sivickienė daug leksikos užrašė iš Málkavos, Litvinkos ir kitų vietų). Vis liks brūkštelėjimai kalbos istorijoje.

Vytautas Antanas Vitkauskas

Lietuvių kalbos institutas

P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva

Kas tas neaiškus ežero vardas *Vazbys*?

Nelabai didelis, 5,6 ha ploto ežeras pavadinimu *Vazbys*¹ yra Utenos seniūnijoje, 7 km nuo Utenos, kelio į Kuktiškes dešinėje pusėje, į pietus nuo Kymėnų kaimo ir į vakarus nuo Galinavos. Aš kalbininkui Aleksandrui Vanagui esu sakęs, kad toks parašy-

¹ *Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas*. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1963, 188.

mas yra klaidingas, nes vardininkas uteniškių tarmėje turi pusilgį *a* (*va.zbī.s*), o daugumas kitų linksnių – *uo* (pvz. *Vuōzb'ui*). Į mano informaciją jis atsižvelgė tik tiek, kad *Lietuvių hidronimų etimologiniame žodyne* pateikė abu atvejus: nesamą *Vazbys* mėgino susieti su pavarde *Vazbỹs*, kartu nurodydamas, kad *Vazbỹs* gali būti tarmybė iš *Uozbỹs*². Vis dėlto jam parašymas *Vazbys*, matyt, buvo giliai „įsiėdęs“, nes ir vėliau išleistame pavardžių žodyne jis dar operuoja *Vazbiu*³.

A. Vanagas yra man sakęs, kad ir vardo su *uo* etimologija jam esanti neaiški. Jis buvo teisus, atmesdamas *v-*, nes šis priebalsis uteniškių tarmėje yra pridėtinis ir atsiradęs anksčiau, negu *uo* išblėso į pusilgį *a* (plg. *va.s'ū.kas* ‚uosiukas‘). Ežero pavadinimo kilmės A. Vanagas tikriausiai nesuvokė dėl to, kad jam liko neaiškus *-z-*. Mano tėvas Antanas Žulys, 1900 m. gimęs Kymėnuose ir nuo 1904 m. gyvenęs Dirvoniškyje, kuris iš pietų prieina prie šio ežero, yra man pasakojęs, kad kalbamas ežeras pavadinimą gavo nuo uosių, kuriais kadaise buvusi apaugusi nemaža kalva, iš pietų pusės nusileidžianti į ežerą (ji priklausė Dirvoniškiui ir mes, dirvoniškėnai, ją vadinome *Póžerės* kalnu). Manau, kad toks mano tėvo aiškinimas yra teisingas, tad *Vuozbio* vardas, transponuotas į bendrinę kalbą, yra *Uosbỹs*.

Turi užkliūti šio vardo galas, nes *ia*-kamieniuose vardažodžiuose priesaga *-bys* yra palyginti nesenos kilmės. Mano tėvas negalėjo pasakyti ežero senesnio pavadinimo, bet jis pasakojo, kad rytiniame ežero gale buvusią *Galinaŋą* (oficialus pavadinimas), kurią žmonės pagal ežerą dažniausiai vadino *Pavuožbiu*⁴, anksčiau iškreipė šio kaimelio gyventojai. Kai iš jo jie eidavę į gegužines Kymėnuose, kymėniškių būdavę taip traukiami per dantį: *và / atá.je. ir vi.r'õkai iš pá.va.dege*. Užsigavę dėl jų kaimelio lyginimo su pauodegiu, jie pradėję sakyti, kad kaimelis (ir ežeras) vadinasi kitaip (su *-b-*), ir toks kitoks pavadinimas ilgainiui įsigalėjęs. *Pauodegio* minėjimas pasišaipyme leistų atsargiai manyti, kad senesnė ežero vardo forma turėjo priesagą iš determinatyvo *-g-*: buvo gal net ne **Uosgys*, o **Uosegys*.

Vladas Žulys

Tako g. 1–7, LT–53356 Akademija

Kauno r., Lietuva

² A. Vanagas, *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*. Vilnius: Mokslas, 1981, 368.

³ *Lietuvių pavardžių žodynas L–Ž*, Vilnius: Mokslas, 1989, 1174.

⁴ Pavadinimas žinomas bent nuo 1897 m., plg. G. Šnurova, *Utenos seniūnija: Biliakėmis. Pakėnai. Vaikutėnai*. Utena, 2005, 36. (Šia knyga reikia naudotis atsargiai, nes ji nera praėjusi nei kalbininkų, nei istorikų filtro.)